

kutatva a megnyugtató választ kérdéseire, kérdéseinkre.

CSEPREGI JÁNOS

(*JAK - Kijárat Kiadó, Budapest, 2003,*
64 oldal, 900 Ft)

SIMON BALÁZS:

Halálgondola

Csakugyan: a költészet elsőrendű materiája – Simon Balázs szavaival: „mesteri kötőanyaga” – a levegő. Nem oktalan a szomjas kiáltás József Attilától („Levegőt!”), amiként a litván-amerikai Tomas Venclovánál sem véletlenül kap oly jelentős hangsúlyt a fecske röpte által a forró levegőbe rajzolt arc, „mely annyira marad meg a tudatban, / Akár a többi arc”. És André Roynak a szépség mibenlétét kutató versében a sejtelmes hang nem arról beszél-e, hogy igenis érdemes eltűnődni a levegő és a költészet összefüggésein? „Mi, / sötét teremtesek, mikor a lég olyan / sima, hogy a nevünket beletörnénk / minduntalan. A lég szó olyan végzetes” – írja a Kanadából való poéta. Ki tudja, talán épp e sima (és végzetes) légbé törik bele a Simon Balázs búcsúztatta szépség is, amikor Rilke nevében másodszer szólítja Lou Andreas-Salomét: „A szépség is kifogy... Nekem örökre járhatatlan táj – / Olyan játékban ért a döntő

matt, / amiben nem tudtam, mi a szabály.” (*Rilke Lou-nak [II.] A Halálgondola* fiatalon elhunyt szerzőjénél verstől versig jutni: folytonos viaskodás „a döntő matt” érzetével. De közben mennyi észrevett szépség az elmúlás cáfolatául!

Simont különben Rilkével nemcsak a halálgondolat, az egyszerre darabos és éteri versmondattal fűzi össze, hanem az a törekvés is, amely szerint a látható világot láthatatlanná, azaz belsővé kell tenni a versben. Ő azonban az öt érzék realitása és a líra magas ege közötti odaút ellenkezőjén, az éteri csúcstól az apró valószínűségbe visszavezető ösvényeken járatos; ez nem kettősség, ez gazdagság. Ha az ember önmagát írja, mint ahogy Simon Balázs tette, talán nem is írhat másként. *A Mondtad, nem érdemes* például egyszerű, sőt banális díszlettel kezdődik, egy padlásbelső lomjain lépcsőzve; kívülről csupa kipróbált szó, szende kép, ám a szavak, képek zugaiban mégis ott dolgozik valami megmagyarázhatatlan, rejtett erő, amely a tárgyaival körülölelt vershőst a szegényes milióból egyszerre a mindenséghez lendíti. „Hegy nagyságú faló, letakarva sötét ponyvával, / Mi készül alatta, hogy grádicsnak lécek ráakva, / Éjjel az esőben rajta megyek végig, ahogy ott / Mondtad, az éjig.” Az ugyanerről a múzsamezőről származó *Gnosztikus töredék*be viszont egy egészen kicsiny lény, a „hangya bátor csak belépni, tudni végétét...”

Ez a különös, a konkrét és az elvont valóságot egyaránt tulajdonának tételező líra, amely egyébként archaikusságával, finom művésziességével az időtlenbe irányul, ugyanazt, pontosabban azt is éneklí, amit mostanság, a század- s ezredforduló táján énekelni szokás: a dolgok elvesztették jelentőségüket, nem a hitelük, iróniájuk az érdekes; a kétely teszi elevenné őket, nem a bizonyosság. „A közös vég elöl futni / Minek, hova, a távolban már szól a / Harsona, tanúskodik Dávid és a Sibylla, / Egy parázsló gally, egy inda, végsőt / Zendülő favilla: Nem kell dönteni?” – olvassuk a *Dies illa*ban. A *Halál-gondola* világra jöttéről korrekt tájékoztatást nyújtó Murányi Yvett szerkesztői hozzáértését és érzékenységét dicséri, hogy a kötet gondolati íve magasabban tetőzik a *Dies illa* ismerős életérzésénél. Az említett verset követő (és a tartalom sorrendjében utolsó előtti) *Mene, tekel* ugyanis egy új kibontakozást villant fel: „Hajnalban / Álmodtam a kéményt, szűk torkából ritka / Füst szállt föl, tégláin több réteg / Korom, kettőnkéről írtam egy kérdést / Bele, hatalmasan zúdult a fáradt / Gyűrűbe az első napsugár, tudtam, választ is / Ad vele.” Az ember itt, a válasszal kecsegtető „első napsugár” kontrasztjánál érzi meg igazán a nyers tragédiát – azt, hogy az életől kapott új bólintásra alig engedett reagálni Simon Balázsnak az idő. Elég vigasz-e, hogy a korábban

született versek mégis átadták őt a jövődónek?

KELEMEN LAJOS

(*Jelenkor Kiadó, Pécs, 2003, 87 oldal, 1100 Ft*)

VÉGH ATTILA:

Tiltott építkezés

Meg lehet-e ragadni a valóságot bőrénél fogva, foggal feltépni, mint egy párnát, s kirázni belőle a tollakat? Megrázni a házakat, kezdve az alapoknál, kihessegetni az embereket a bizonytalan fényre? A házak ridegek, a beszéd is ugyanarról folyik, s az önnön mélységére ébredt világban lassan pásztázza a tekintet az épülő romokat. Apró villanások a horizonton. Az ezredforduló panorámája. Számba vesz mindent; a bizonytalan bizonytalannal, az egyszerűt bizonytalannal egyítve, a logikai relációkat messzemenőkéig feltárva várja, hogy megérkezzen – talán bizonyosságot érőn – „az egyetlen válasz, / amit elkérdezní: életünk”.

Végh Attila kötetének nyitó ciklusa, az *Ismerősök a kertben* központi kérdésként a világ megközelíthetőségét, leírhatóságának lehetőségeit firtatja. A beszédes című versek többségében Végh nem keres választ a miértekre: halmozza azokat. Reprerentatív szereplői kivétel nél-